

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י מדרשית הדף היומי פ"ת
לע"נ גיטל מלכה ע"ה בת הר"ר אשר אנטשיל ז"ל

יום חמישי יב' תמוז תשס"ז
מסכת יבמות - דף נו'

עיונים על הדף

האם יש אנוסה שאסורה לישראל?

לומדת הגמ', שאשת כהן אנוסה, אסורה לבעלה. ונחלקו ב' הלשונות בגמ'. לשיטה א', יש ב' איסורים, איסור זנות, מצד האיסור לכהונה "אשה זונה וחללה לא יקחו". ואיסור טומאה, שנאמר "אחרי אשר הטמאה". לשיטה ב', באונס לא מוגדרת כזונה. אולם איסור טומאה יש בה.

אולם אשת ישראל, מותרת לבעלה אם נאנסה. ורק אם זינתה תחת בעלה, הרי היא אסורה. ודייקה הגמ', את הפסוק "והיא לא נתפשה", היינו שאסורה כאשר זה היה ברצון, ולא באונס. אולם אם נתפשה, היינו, אונס, היא מותרת לבעלה. על מה שמבואר בגמ', שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה. על איזה אונס מדובר. בפשטות העניין, כל אונס. בין אם האשה לא ידעה את האיסור, ובין לא ידעה שאינו בעלה וכו', תמיד אמרו אנוסה מותרת. ולשון הרמב"ם (פכ"ד מהלכות אישות ה"ט) "האשה שזינתה תחת בעלה בשגגה או באונס הרי זו מותרת לבעלה שנאמר והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת בין שאנסה גוי בין שאנסה ישראל וכל שתחלת ביאתה באונס אע"פ שסופה ברצון ואפילו אמרה הניחו לו שאלמלא לא אנס אותי הייתי שוכרתו הרי זו מותרת שהיצר לבשה מתחלתה באונס היתה". (ודקדק לשון הרמב"ם פ"ח מהלכות איסורי ביאה ופרק ג' הכ"ד מהלכות סוטה).

במהרי"ק (שורש קס"ד) הוציא מלשון המקראות, שאשה שידעה שהיא נבעלת לאחר, אולם לא ידעה שיש איסור בתורה על זנות, הרי היא נאסרת על בעלה, כדון זונה ברצון. ואינה מוגדרת כאנוסה, אף ששוגגת היא באיסור. וז"ל "אשר שאל מהר"ל יצ"ו, באשה שזנתה תחת בעלה ברצון והיא לא ידעה אם יש איסור בדבר אם יחשב שוגג עכ"ל, לעניות דעתי נראה דאין לזו דין שוגגת, להתירה לבעלה. כיון שהיא מתכוונת למעול מעל באישה, ומזנה תחתיו, דהא לא כתיב איש איש כי תשטה אשתו ומעלה מעל בה' דלשתמע דוקא במכוונת לאיסור אלא ומעלה בו מעל כתיב". עכ"ל. ביאור לדבריו, התורה בפרשת נשא אומרת, "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" (במדבר פרק ה' פסוק יב') לומדת מהמהרי"ק, שהתורה לא אמרה מעלה מעל בד', שאז משמעות הדברים הייתה שכל עוד לא מכוונת לשם איסור בעולם, לא מוגדרת כסוטה. אלא היות והתורה אמרה "בו", כל זמן שהיא סוטה תחתיו, אפילו שאינה יודעת שיש איסור סוטה, אולם כיון שמעלה "בו", הרי נאסרת על בעלה, ולא מוגדרת כאנוסה. והביא מהמהרי"ק כמה וכמה ראיות לדין זה. אחד מהראיות שמביא, הם דברי הסוגיא במגילה (טו') שאומרת אסתר למרדכי, "וכאשר אבדתי אבדתי", ודרשו בגמ', שנאסרה על מרדכי בביאת אחשורוש. ומדוע נאסרה אסתר הרי עשתה בע"כ, ולא גרע ששוגגת באיסור, ועוד עשתה בכך מצוה רבה שהצילה את ישראל ע"כ, כאשר יש צד רצון, האשה נאסרת ולא מוגדרת כאנוסה.

באגרות משה (אבה"ע חלק ד' סי' מ"ד בשליח התשובה) הביא את דברי מהמהרי"ק שנפסקו בשו"ע ברמ"א (אבה"ע סי' קע"ח סעיף ג') שכאשר לא ידעה האיסור דזנות, שמ"מ אסורה לבעלה שהוא מטעם דמעלה בבעלה. ונוקט שאם היא זינתה ברשות בעלה, בודאי שנאסרת, שהרי יש לאוסרה מצד הפסוק, "אחרי אשר הטמאה", שהוא איסור מצד זנות. ואין בו נפק"מ אם מעלה בו, או לא. אולם כאשר אשה תטעה, ולא תדע את האיסור זנות של "אחרי אשר הטמאה", יש כאן שוגג כלפי האיסור זנות, ומצד זה אין לאוסרה על בעלה. ואם בעלה התיר לה לזנות, אין כאן ומעלה מעל בו, כדברי מהמהרי"ק ותיהיה מותרת על בעלה.

ואכתי לפי דברי מהמהרי"ק, צריך תלמוד כל האיסור בסוטה. עד דבריו, היה מובן שהיות ויש קשר אישות בין הבעל לאשה, כל דבר שיפגום בקינן אישות של הבעל, הרי האשה נאסרת. אולם אם מדובר באונס או בשגגה, כיון שאונס ושגגה לפי כללי התייחסות המעשה, לא מוגדר שהפועל פעל (ועי' באתון דאורייתא סי' יג'), א"כ באונס, האשה לא נאסרת. וחידישה תורה, שלכהונה נאסרת. אולם לאחר חידוש מהמהרי"ק, שדין התורה שמעלה מעל "בו". לכאור' יעלה, שאם לא מעלה "בו", היינו, שבעלה תתיר לה לזנות תחתיו, האם לא תהיה אסורה עליו, כיון שכל מעלה בו מעל. והדבר הוא פלא. ועוד, מה טעם לאסור אשת כהן שנאנסה, הרי אם האיסור הוא רק מחמת "ומעלה בו", הרי לא מעלה בו, שהרי נאנסה. ומדוע יש לאסרה על בעלה.

אולם לבאר את שיטת מהמהרי"ק, האם כל האיסור של סוטה הוא מחמת שמעלה מעל בו, או יש כאן אף איסור עצמי, ואף לו יתיר לה בעלה את הזנות עדיין אין להתיר מחמת כך. העניינים ארוכים בדברי הקדמונים (עי' במקנה בקידושין נב'. באור שמח פ"ח מהלכות סנהדרין ה"ב. בבית הלוי סוף ח"א סי' ג'. ועוד) אולם יסוד הדברים כך הוא. נראה בשיטת מהמהרי"ק שאין הוא בא להקל ולומר

שכל האיסור זנות תלוי רק ברצון הבעל, מחמת שכתבה תורה "ומעלה מעל בו", ואם יתיר לה, הרי היא לא מוגדרת שזינתה תחתיו. אלא להפך, בא מהמהרי"ק להגדיר ולומר שהאיסור בזנות הוא כלפי הבעל.

וכך, היה מקום לומר, שהאיסור הוא כלפי שמיא, וא"כ כשם שכאשר אדם שוגג במלאכת שבת אין מתחייב מיתה וכו' כיון שכלפי שמיא הוא שוגג, היה מקום לומר שכן גם בזנות. ע"ז ורק ע"ז אומר מהמהרי"ק, שהאיסור בזנות מלבד מה שהוא כלפי שמיא הוא אף כלפי הבעל, ונאסרת, כיון שמעלה בו מעל. אולם אין הכוונה שאם רוצה יתיר לה את המעילה. אלא הגדרת האיסור הוא ביחס לבעל. עצם הקשר של הקידושין והנישואין שיש לבעל והאשה, כמבואר בתוס' ריש קידושין שהאשה מיוחדת ומוזמנת לבעל כהקדש. ואם אחר יבא עליה הרי זו כמעילה בהקדש, אולם אין לבעל אפשרות להתיר את האיסור וקודש הקידושין (אלא בגט). וא"כ אף באונס הייתה צריכה האשה להאסר על בעלה, אולם זהו הנאמר בסוגיא שלנו, שגדיה"כ "והיא לא נתפשה" הא נתפשה, באשת ישראל, באונס לא נאסרת. ובאשת כהן נאסרת על האיסור הראשוני, שאסורה לבעלה. ועי' באבני נזר (אבה"ע סי' יא') שנקט בדברי מהמהרי"ק, שמלבד האיסור כלפי הבעל, יש גם איסור כלפי המקום. ואת זה בודאי שאין הבעל יכול להתיר, ואף לו יתיר לה לזנות, תאסר עליו מצד האיסור כלפי שמיא.

סיכום הדף

נושא היום: ביאה גרועה מה קונה. והאם מאכילה תרומה ליבמה. אשת כהן ואשת ישראל שנאנסה.

יבמה נקנית בביאה גרועה (הערה או בשוגג וכו'). **נחלקו רב ושמואל**, לגבי מה קנאה. **לדעת שמואל**, קנאה להכל. **לרב**, לגבי ירושת המת. ולפוטרה מן היבום.

לגבי אכילת תרומה, שיטה א', אם נתאלמנה **מנישואין**, לכו"ע אוכלת, שכבר אכלה אצל בעלה הראשון. ואם נתאלמנה **מאירוסין**, **לרב**, ע"י הערה אף אוכלת בתרומה. **לשמואל**, הרי אצל בעלה לא אכלה, א"כ היבם עדיין לא מאכילה. **לדעת רב**, שאוכלת בתרומה, מצאנו משנה כמותו, בת ישראל שנתארסה לכהן, ולפני נישואיה נעשה הכהן חרש, אינה אוכלת בתרומה. אם מת ונפלה ליבום ליבם חרש, אוכלת בתרומה. **שיפה** כח היבם מכה הבעל. **אולם לשמואל** צ"ל בדברי המשנה, אם כנס אותה, ואח"כ נתחרש, אוכלת בתרומה. וכאשר נופלת ליבום, ג"כ אוכלת בתרומה. **ועדיף כח היבם**, שכאשר התחרש הבעל לפני שכנסה, לא אוכלת. אולם יבם שנתחרש קודם שכנסה, אוכלת, אם אכלה אצל הבעל.

שיטה ב', אם נתאלמנה **מן האירוסין**, לכו"ע לא אוכלת. **מן הנישואין**, **לרב**, אוכלת כיון שאכלה. **לשמואל**, ביאה גרועה קונה רק לדברים האמורים בפרשה. **וע"פ דברי ר"נ בשם שמואל**, כל ביאה כשירה, שבעל מאכיל, יבם מאכיל. וכל ביאה גרועה, בעל אינו מאכיל, וכן יבם אינו מאכיל. **והמשנה** של פקחת שהתארסה עם כהן, **רב** יעמיד כדברי שמואל בשיטה א', שאם אצל הבעל אכלה, אף היבם מאכיל, אפילו שנחרש לפני שכנסה. **ואילו** לשמואל קשיא. כיון שלדעתו ביאה גרועה, אינה מאכילה בתרומה.

בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן, ונתחרש, ואח"כ כנסה, לא אוכלת בתרומה. **אם נולד בן**, אוכלת בתרומה. **אם מת הבן**, **לרבנן**, אינה אוכלת. **לרבי נתן**, כיון שאכלה ממשיכה לאכול. **ונקט רב יוסף שלר"ג**, גזרו בקידושי חרש שלא תאכל, ולא גזרו בנישואי חרש. (ולדעת ר"נ אף אם אין בן אוכלת).

אף בכל איסורי ביאה, יש איסור אף בביאה גרועה. **ואמר רב עמרם**, למדנו כך במשנה, אשת ישראל שנאנסה, אף שמותרת לבעלה אסורה לכהונה. וכן בכל העריות האמורות בתורה או פסולות. **והמילה** "וכן" מתייחסת לביאות הגרועות. ודוחה הגמ', שבא התנא לומר "וכן" לגבי איסור לאו, הפוסל מכהונה בביאה כדרכה.

אמר רבא, אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה, משום טומאה ומשום איסור זונה לכהונה. **לרב זירא**, לוקה על זונה לכהן, ויש איסור עשה על טומאה. שרק אשה זינתה יש בה איסור טומאה. אולם באנוסה לישראל, מותר. ולכהן זה לאו הבא מכלל עשה, ומוגדר כעשה. **לרבה**, יש אף לאו טומאה, באנוסה לכהן. כיון שכל הנשים היו בכלל זונה, והתורה כתבה שאנוסה בישראל מותרת. אולם לכהן נשאר האיסור של טומאה.

שיטה ב' לרבה, אשת כהן שנאנסה, אסורה משום טומאה, ולא משום זונה. כיון שבאונס לא מוגדרת כזונה. **לרבי זירא**, זה איסור עשה כאמור. **ולרבה**, איסור טומאה, אמרה תורה, באונס לישראל מותר. ולכהן נשאר איסור טומאה.